

Socialnämnden

Mathias Elmersjö
Utvecklingsledare
mathias.elmersjo@ekero.se

Nina Gustafsson
Utvecklingsledare
nina.gustafsson@ekero.se

PM – Strategi för åtgärder för att minska ofrivillig ensamhet bland äldre i Ekerö kommun

Dnr SN20/112

Bakgrund

I juni 2019 fastställde socialnämnden femton mål för mandatperioden t o m 2022. Inom målområde "Ekerö ska vara Sveriges bästa kommun att åldras i" är ett av målen att bryta den ofrivilliga ensamheten. Indikatorerna för måluppfyllelse är:

1. En kartläggning av förekomsten av ofrivillig ensamhet i kommunen är presenterad för socialnämnden (2020).
2. Strategi för åtgärder är fastställd av socialnämnden (2021).
3. Åtgärder är genomförda och återrapporterade till socialnämnden (2022).

I december 2020 presenterades en kartläggning av förekomsten av ofrivillig ensamhet i kommunen för socialnämnden. Kartläggningen som presenterades utgick från äldre som målgrupp inom socialtjänsten och baserades på de senaste årens resultat från Socialstyrelsens enkät "Vad tycker de äldre om äldreomsorgen" samt på intervjuer med 25 personer över 65 år i kommunen. Intervjuerna genomfördes inom ramen för SKR:s utvecklingsprogram Innovationsguiden. Under programmet har en arbetsgrupp från socialförvaltningen arbetat med att undersöka den ofrivilliga ensamheten i kommunen och fått metodstöd för att kunna kartlägga behoven för att sedan ta fram behovsanpassade förändringsidéer.

Nästa steg i arbetet för måluppfyllelse är att en strategi för åtgärder för att minska ofrivillig ensamhet bland äldre i Ekerö kommun ska fastställas av nämnden.

Slutsatser av kartläggningen

Som presenterades för nämnden i december 2020 upplever ungefär var tredje person över 65 år som socialförvaltningen intervjuat ofrivillig ensamhet, vilket stämmer överens med större studier på nationell nivå. Ofrivillig ensamhet är vanligast förekommande bland äldre äldre, som i större utsträckning har insatser från socialtjänsten. I Ekerö kommun, såväl som nationellt, är det särskilt vanligt förekommande bland äldre som bor på särskilt boende. Bland dem som känner sig ofrivilligt ensamma är en förklaring att försämrade fysiska förmågor begränsar sociala kontakter, vilket leder till isolering och ensamhet. En annan bidragande orsak är att de djupare sociala relationerna blir färre, vilket skapar en emotionell ensamhet även om man omges av andra människor som på exempelvis ett särskilt boende.

Många önskar också att kontakten med anhöriga var bättre. Vidare har det framkommit i intervjustudien att ensamheten för många är som värst på kvällar och helger och att den även blir påtaglig i samband med måltider och när man ställs inför vardagliga utmaningar som man inte klarar själv.

Alla äldre känner sig emellertid inte ensamma. Att ha en partner i livet tycks vara en betydande skyddande faktor men många trivs också med att vara själva, även om de lever ensamma.

Arbetet med framtagande av strategi för åtgärder för att minska ofrivillig ensamhet

Som ovan anges har en arbetsgrupp från socialförvaltningen deltagit i SKR:s utvecklingsprogram Innovationsguiden, utifrån frågeställningen "hur kan vi minska känslan av ensamhet bland äldre?". En del i arbetet i utvecklingsprogrammet har varit att samskapa förslag till åtgärder tillsammans med kommuninvånare. I samband med intervjuerna ställdes frågan vad som skulle kunna avhjälpa eller förebygga ensamheten. Många av dem som fortfarande har en god hälsa svarar att det är viktigt med träffpunkter med aktiviteter för äldre. Även bland dem som har försämrade fysiska förmågor och bor i ordinärt boende framförs detta önskemål, med särskilt fokus på att lära känna nya människor.

Bland boende på särskilt boende framförs att aktiviteterna på boendena är viktiga och bör fortsätta men också att det skulle kunna vara fler mindre aktiviteter att mötas kring även på avdelningarna.

Strategi för åtgärder för att minska ofrivillig ensamhet bland äldre

Strategin för åtgärder syftar till att vara vägledande för socialförvaltningens arbete med genomförande av åtgärder för att minska ofrivillig ensamhet.

Socialförvaltningens kartläggning av ofrivillig ensamhet visade att det finns många områden där ensamheten blir påtaglig för den enskilde. För att strategin ska omfatta så många sammanhang/situationer som möjligt föreslår socialförvaltningen att den bör innehålla åtgärder inom de områden som beskrivs nedan.

Forum för samtal

Som förvaltningens kartläggning visade är ensamheten bland äldre inte bara fysisk utan även emotionell. Om man inte känner emotionell närhet till någon, eller väldigt få, kan ensamheten vara påtaglig även om man träffar andra människor då och då. Många av de personer som förvaltningen träffade i sin kartläggning efterfrågade möjligheter att träffa andra personer för djupare samtal.

Socialförvaltningen ska därför som en del av strategin genomföra åtgärder för att skapa nya forum för samtal.

I dagsläget finns inom civilsamhället liknande initiativ. "Äldrekontakt" är ett sådant, där ensamma äldre sammanförs genom frivilliga insatser. Forum för samtal skulle kunna ske samordnat med de initiativ som redan finns eller med tydliga avgränsningar så att inte befintliga initiativ begränsas.

Hjälp med teknik och IT

Många äldre står, helt eller delvis, utanför den digitala världen. Vissa är nöjda med det medan andra vill ta steget in eller lära sig mer om de digitala enheter de redan har. Att behärska digital kommunikation kan också motverka ensamhet då det möjliggör nya sätt att ha kontakt med vänner och anhöriga. Dessutom visade förvaltningens kartläggning att ensamheten blir mer påtaglig när man ställs inför sådant man inte klarar av, t ex tekniska saker. Socialförvaltningen ska därför som en del i strategin för åtgärder införa hjälp med teknik för äldre personer som vill lära sig mer om sina digitala enheter eller som vill få hjälp med enklare installationer.

Aktiviteter inom SÄBO

Socialförvaltningens kartläggning av ofrivillig ensamhet bland äldre på särskilt boende visade att de ordnade aktiviteterna spelade en viktig roll för upplevelsen av minskad ensamhet och för trivseln i vardagen. Socialförvaltningen ska därför som en del av strategin för åtgärder utveckla aktiviteterna på kommunens särskilda boenden, genom exempelvis fler musikuppträdanden.

Fördjupad samverkan med kommunens föreningar

Att bryta ofrivillig ensamhet bland äldre är inget som socialförvaltningen eller kommunen har möjlighet att göra på egen hand. De insatser socialförvaltningen kan erbjuda är begränsade, särskilt när det gäller att motverka emotionell ensamhet. I samverkan med kommunens ideella föreningar, exempelvis pensionärsföreningarna, finns dock möjlighet att skapa både mer flexibla och mer varierade lösningar som kan passa fler äldre.

Socialförvaltningen ska därför i dialog med kommunens föreningar utveckla formerna för samverkan när det gäller aktiviteter eller andra åtgärder som syftar till att minska äldres ensamhet.

Tillvägagångssätt

De åtgärder som genomförs inom ramen för ovan presenterade strategi kommer till viss del att ske på ideell basis, exempelvis när det gäller forum för samtal och hjälp med teknik och IT. Socialförvaltningen kommer i dessa fall att ha en samordnande roll för att säkerställa att de ideella insatserna inte sker i konkurrens med näringsidkares verksamhet eller att de påverkar den enskildes trygghet och säkerhet. Härtill ska socialförvaltningen återkomma till nämnden med löpande information om de åtgärder som genomförs inom ramen för strategin.

Finansiering

För 2021 har regeringen aviserat en rad olika statsbidrag som bland annat får användas till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Den ovan beskrivna strategin förutsätter att en del av dessa statsbidrag används för att finansiera åtgärder inom ramen för strategin.